

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת קרח

הסביבה סיבה

קהת בצד דרום של המשכן, ודתן ואבירם שהיו משבט ראובן חנו גם הם בצד דרום. ונראה מדברי המדרש שאוהליהם של דתן ואבירם היו סמוכים לאוהלו של קרח, הם חנו בקצה שבט ראובן בצד הפנימי, וקרח חנה בצד החיצוני של חניית משפחת קהת.

"מִכָּאן אָמְרוּ", חז"ל ירדו לעומק הענין, ומלמדים אותנו להבין נכון מה כתוב "כאן" בפרשה, והם אומרים לנו, שלא תבינו לא נכון ותחשבו שהצטרפותם של דתן ואבירם למחלוקת זו היתה כהמשך להתנגדותם למשה רבינו בעבר, אלא האמת היא שבחטא זה הם נכשלו אך ורק "לְפִי שְׁהָיוּ שְׂכָנִים לְקֶרַח". הטעות שטעה קרח לא היתה אותה טעות שדתן ואבירם נכשלו בה וטעו בעבר, ולא היתה להם סיבה להכשל בכך. מה שהם השתתפו במחלוקת עם עדת קרח היה אך ורק מסיבה אחת "לְפִי שְׁהָיוּ שְׂכָנִים לְקֶרַח" - עצם העובדה שהם היו שכנים של קרח ועדתו, השכנות הזו השפיעה עליהם לרעה.

וכשנתבונן נראה שהשכנות הזו, הביאה אותם לטעות גדולה הרבה יותר מכל טעויותיהם הגדולות בעבר. כי עד עתה, למרות כל מעשיהם, בסופו של דבר, הם לא אבדו מהעולם בגלל שנאתם למשה, ולא בגלל מעשיהם הגרועים, ואפילו לא בגלל גאוותם. אדרבא, למרות כל הטעויות שלהם, דתן ואבירם עדיין נשארו חלק מכלל ישראל. והם גם היו נשאים חלק מכלל ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, וצאצאיהם היו נכנסים לארץ ישראל ומקבלים בה חלק כמו כולם. אבל השכן שלהם, קרח, גרם להם לאבד את עולמם, להם ולזרעם אחריהם, לנצח!

שניהם חולצים...

אספר לכם עוד סיפור מן החומש על התוצאות של שכן רע: "כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי גֹתֵן לָכֶם לְאֶחְזָה וְנִתְתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֶחְזָתְכֶם". ננסה נתאר לעצמנו, יושב לו יהודי בבית אבן גדול ויפה שהוא כבש מהכנענים לפני כמה שנים, מתרווח על הכורסא. פתאום הוא שם לב לכתם משונה על הקיר לפניו. ליבו שוקע בקרבו, הוא יודע שזה לא סתם עובש רגיל.

אבל מה הוא כבר יכול לעשות? הוא הולך לכהן ואומר לו: "כְּנָגַע נִרְאָה לִי בְּבֵית". הכהן בא ורואה, ואומר לו: "צר לי, אבל עליך לפנות את הבית". אחרי תקופת המתנה מסויימת הכהן אומר לו להוציא מן הקיר את האבנים הנגועות, ולהשליך אותם מחוץ למחנה.

מדוע גם דתן ואבירם?

כאשר אנו קוראים בפרשת השבוע על מחלוקתו של קרח ועדתו כנגד משה רבינו, איננו מופתעים למצוא את שמותיהם של דתן ואבירם בתוך העדה הזו. דתן ואבירם היו אויביו של משה רבינו משכבר הימים, עוד במצרים מיד בתחילת התגלותו של משה רבינו כמנהיג, הם ערערו על סמכותו של משה: "מִי שְׂמֹךְ לְאִישׁ שֵׁר וְשִׁפְט עֲלֵינוּ?" (שמות ב' יג), והם לא הסתפקו רק במילים, אלא ביקשו להביא להריגתו של משה ע"י שהלשינו עליו על הריגת המצרי (רש"י שם), ובכך גרמו למשה לברוח מפרעה ולגלות ממצרים למדין. וכשהתחיל משה במילוי שליחותו לגאול ולהוציא את ישראל ממצרים, הם היו אלה שהאשימו את משה בכך שפרעה הפסיק לתת תבן לבני ישראל כדי להכין לבנים (רש"י שמות ה' כ, נא).

גם אחרי שמשה רבינו זכה להוביל את בני ישראל לחירותם, הם לא פסקו. בים סוף הם היו אלה שאמרו "הַמַּבְלִי אֵין קְבָרִים בְּמִצְרַיִם לְקַחְתָּנוּ לְמוֹת בְּמִדְבָּר?" (ילקו"ש רל"א), ולאחר מכן בהיותם כבר במדבר, כשמשה ציווה על המן בפירוש "אִישׁ אֶל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בְּקֶר", היו הם אלו שהתעלמו מזה "וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה וַיּוֹתֵרוּ אַנְשִׁים מִמֶּנּוּ עַד בְּקֶר" והותירו בכוונה. ואח"כ בהמשך היו הם אלו "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יֵצְאוּ מִן הָעֵם לְלֶקֶט וְלֹא מִצְאוּ" (מדרש תנחומא י). ורק בפרשת השבוע שעבר, הם אלה שאמרו "נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֶבָה מִצְרַיִמָּה", אחרי שחזרו המרגלים.

אם היו שואלים אותנו למה הם הצטרפו לקרח ועדתו, היינו אומרים וכי זו שאלה? הלא בכל הזדמנות הם יצאו נגד משה רבינו, ונגד הנהגתו את עם ישראל, ואם מישהו מרים את נס המחלוקת נגד משה - אין ספק שהם יצטרפו אליו.

טעות חדשה ואחרת

אבל אם נעיין בדברי חז"ל על הענין, נופתע לראות שהיתה סיבה אחרת לגמרי להצטרפותם של דתן ואבירם, סיבה שלא היינו מצפים לשמוע. כתוב במדרש תנחומא (פרשה ד'): "וְדָתָן וְאָבִירָם. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה, אוֹי לְרָשָׁע וְאוֹי לְשֹׂכְנוֹ, שְׁהָרִי דָתָן וְאָבִירָם נֶאֱבְדוּ בְּמַחְלֻקְתוֹ שֶׁל קֶרַח, לְפִי שְׁהָיוּ שְׂכָנִים לְקֶרַח, שְׁהָיָה שְׂרוּי בְּדָרוֹם וְכו', וְנִשְׁתַּתְּפוּ עִמָּהֶם".

כמו שלמדנו בפרשת במדבר, הקב"ה סידר את מקום חניית השבטים לפי דגלים מסביב למשכן, בין השבטים למשכן חנו משפחות שבט לוי, ואילו שאר השבטים, כל משפחה חנתה בצד אחר של המשכן. קרח חנה עם משפחת

מיני ספרים. וראיתי שכתוב שם, שאם פוגשים ביער איזו חיית בר, לא צריך לברוח מיד. זו הזדמנות טובה לחוות ולחקור את החיה... מלבד במקרה אחד: אם יש גורים יחד עם אימם, צריך לברוח מיד; כי היא תעשה הכל כדי להגן על גוריה מפני חשש כלשהו של סכנה. והיא יכול להיות אכזרית מאוד. הפסוק במשלי מדבר על מקרה מסוכן עוד יותר: דובה שכולה, שכבר נלקחו ממנה גוריה. אין חיה מסוכנת יותר ממנה.

אז נגיד שאתה הולך לך ברחוב בלילה, והנה פתאום מעבר לפינה מגיחה מולך דובה זועמת, מחפשת את גוריה. אתה בורח! לאן תברח? היא יכולה לרוץ מהר יותר ממך. בנסיון אחרון להציל את עצמך אתה מטפס על עמוד חשמל, ומקווה מאוד שהיא לא תעלה אחרריך. והנה פתאום, ישועה! השכן החילוני שלך נכנס לרחוב עם רכבו, למזלך הטוב הוא מבחין בך והוא צועק לך "היי! אתה שמה על העמוד, אתה צריך טרמפ?" אומר שלמה המלך, "פגוש דב שכול באיש - ואל קסיל באנלתו"! כדאי לך לומר לשכן "תודה, אני כבר אסתדר, תודה! אתה יכול להמשיך הלאה!" ולהמשיך לטפס במעלה עמוד החשמל.

חידוש עצום, הא? עדיף להתמודד עם דוב שכול מאשר עם איש כסיל! לא היינו חושבים כך מעצמנו.

השמירה של "ברניקס"

צריך להבין שהפסוק הזה הוא לא רק משל, אלא הוא דרך חיים. ודבר זה נלמד גם מפסוק נוסף במשלי: "מכל משמר נצור לבך" (משלי ד כג). יותר מכל מה שיקר לך, יותר מממונך, יותר מבריאותך, יותר ממשפחתך - שמור על לבך. פעם הבטתי מהחלון בישיבה, וראיתי מעבר לכביש משאית של "ברניקס" מביאה משלוח של מזומנים לבנק. המשאית היתה משוריינת, וכשהיא הגיעה מיד קפצו ממנה שני גברתנים חמושים, אחד מהם אחז בנשקו, מביט לכל הכיוונים, והשני לקח כמה חבילות ונכנס במהירות לבניין. הבטתי היטב במחזה, כדי לקבל ציור איך אנשים שומרים על מה שיקר להם.

אומר פסוק במשלי, יותר מכל דבר אחר צריך לשמור על הלב - המחשבה. אם הייתם מסתובבים עם קילו יהלומים, הרי זה הון עתק. לא הייתם נכנסים לבד לסימטא חשוכה, מי יודע מה יכולים לעשות לך כדי לקחת את היהלומים! אפילו בצהרי היום הייתם הולכים עם מאבטחים חמושים. אז עכשיו אתם לא מסתובבים עם קילו יהלומים, אלא עם מוח בקודקודכם. המוח הזה שווה הרבה יותר ממשאית מלאה יהלומים! צריך להעמיד שומר חמוש ליד כל אוזן, ולפני כל עין, לשמור שלא ייכנסו למוחכם דברים מסוכנים. צריך להגן על השכל יותר מאשר משלוחים של מזומנים!

והפסוק שם מסביר גם למה: "כי מִמֶּנּוּ תוֹצְאוֹת חַיִּים". מהלב-השכל יוצאים החיים. איכות החיים שלנו, בעולם הזה ובעולם הבא, תלויה באיכות השכל שלנו, המחשבה שלנו. המחשבה היא ההצלחה שלנו!

המחשבה חלק מאישיות האדם

מלבד הערך העצום של השכל, יש עוד סיבה שצריך לשמור עליו מכל משמר: אין דבר בעולם שהוא יותר רגיש

אז הוא מתחיל לחלוץ את האבנים. והנה במקרה הקיר הנגוע אצלו בבית, הוא גם קיר משותף המבדיל בינו לבין ביתו של השכן. האבנים אותם הוא צריך לחלוץ שייכים גם לשכן. והשכן שואל אותו דרך החור שנפער: שכני היקר: "מה אתה עושה? מה אתה מפרק לי את הקיר?" אומר לו, "הכהן אמר לי לחלוץ את האבנים, יש לי כאן נגע". "יש לך נגע? מה זה קשור אלי? למה אני צריך לסבול?" מה עושים? הרי רק לו יש נגע, לא לשכן! אבל התורה אומרת: "וְחָלְצוּ - מלמד ששניהם חולצים, מיכן אמרו אוי לרשע או לשכינו; שניהם חולצים שניהם קוצעין שניהם מביאים את האבנים". (ספרא פרשת מצורע). גם היהודי שכלל לא הופיע אצלו הנגע, צריך לחלוץ אבנים מכותלו. אין עצה ואין תבונה נגד ה', בתורה כתוב שנגזר עליו לסבול יחד עם שכנו הרע.

החטא מחלה מדבקת

ומה באמת הטעם? מהו ההסבר לדין זה, שגם השכן שלא עשה מאומה, ואצלו אין שום נגע, צריך לסבול? כידוע שהנגעים באים כעונש על חטאים. לא משנה לנו עכשיו על אילו חטאים בדיוק, אבל אדם זה שהופיע אצלו בבית נגע - משהו לא בסדר איתו, והוא נענש עכשיו על כך. ומה עם השכן? אוי לרשע, ואוי לשכנו! הוא נענש על עצם העובדה שהם שכנים.

כשהכהן רואה את כל זה הוא שואל את השכן: "למה אתה שכן שלו" איך לא נזהרת? "לא ידעתי שהוא לא בסדר, הוא נראה יהודי טוב, מקיים את כל המצוות". הרי היהודי הזה אינו עבריין מועד, צריך לחפש בנרות מה הוא עשה שמגיע לו העונש של נגע בבית. אולי הוא לא העריך מספיק את הטובה הגדולה שנתן לו ה' - בית טוב ונוח, אז ה' שלח לו תזכורת. אולי הוא לא השאיל את כליו למי שהיה צריך אותם. ואולי הוא סיפר לשון הרע. אז טוען השכן, לא ידעתי! למה אני אשם? "וכי אני צריך לעקוב אחרי כל מעשיו של שכניי, ולוודא שהם מאה אחוז?" אומר לו הכהן, "ידידי היקר אתה טועה בגישה שלך, אדם צריך לשים לב לסביבתו, בחרת לגור ליד האדם הלא-נכון, וזה כל כך מסוכן עבורך, מהשמים עשו לך טובה להציל אותך מהשפעה לא טובה ממנו". התורה מלמדת אותנו כאן כמה כח וחשיבות ישנה לסביבתו של האדם. על האדם לעשות מאמצים גדולים כדי להתרחק מכל שמץ של השפעה לא טובה, כי אם הוא יהיה בסביבה לא טובה - הוא יסבול מכך, ללא כל ספק.

השפעת הסביבה היא עצומה. אפילו החטא והרשע הקלוש ביותר, מהוה מחלה מדבקת מאד ומסוכנת לסביבה. מי שגר בסביבה של רשעים, אפילו אם הוא אדם טוב ביסודו, עם הזמן מאמץ את דרכיהם הרעים. זו אחריות גדולה מאד. איפה אפשר לגור בזמנינו? אני לא יודע. צריך לצאת "למדברות, לחוחים ולמערות", כדברי הרמב"ם (דעות ו א). צריך לעשות הכל כדי לברוח מהשפעה רעה!

איזה מפגש יותר מסוכן?

ולא מדובר רק על שכנות, אלא על כל סוגי הקירבה. שלמה המלך אומר לנו במשלי: "פגוש דב שכול באיש ואל קסיל באנלתו" (יז יב). אגיד לכם מה זה דוב שכול, הביאו לי פעם ספר הדרכה להישרדות בטבע - אנשים מביאים לי כל

מה שהכסיל אומר בדקה או שתיים יכול להזיק לשכל נזק נצחי. לכן עדיף לפגוש דוב שכול מאשר כסיל. בטח אתם חושבים: "איך זה יכול להיות?! בשנייה אחת הוא יכול לומר משהו ולהרוס אותי?? הרב מילר, הפעם אתה מגזים". אבל אני לא מגזים. להיפך, הדברים הרבה יותר חמורים ממה שאני אומר לכם! כי כך טבעו של השכל, החיישנים שלו רגישים מאד מאד, והוא נתון להשפעה בקלות גדולה.

הפתיחה לספר עבודת ה'

המילים שפותחות את ספר התהלים הם בעלי חשיבות עצומה - תמיד בפתיחה נמצא במתומצת כל ההמשך. מובן שהמילים שדוד המלך בחר לפתוח בהם את ספרו הגדול, לא נבחרו באקראי, אלא בהקפדה יתירה. ספר תהלים עוסק בעניינים רבים, ובפרט במה שנוגע לקשר שבין האדם לאלוקיו, אהבת ה' ויראת ה'. אבל הפתיחה לספר נראית לנו לא קשורה לכל זה: "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וְכוּ". מה זה עושה כאן? אנו מחכים לשמוע על עניינים נשגבים, כמו קרבת אלוקים, אמונה, אהבת ה'. וכל זה באמת נמצא בהמשך בתהלים, אבל למה דווקא זוהי הפתיחה לספר שכה? דוד המלך מלמד אותנו שזה התנאי המקדים, זוהי ההתחלה לכל המדובר בספר תהלים: שכל נקי מהשפעות רעות. אי אפשר להגיע לדבקות בה', אי אפשר לאהוב את ה' בלב שלם, אם השכל מלא ברעיונות של רשעים.

ודוד המלך לא מגנה כאן רק את מי שבפועל עושה כמעשי הרשעים וכעצתם, אלא גם את מי שרק הולך עימם. כי אם הולכים איתם, בהכרח שרעיונותיהם ימצאו את דרכם במידה כלשהי לתוך מחשבותינו. ללכת עימם, זו כבר השתתפות.

והפסוק ממשיך: "וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יֵשֵׁב". "מושב לצים" זה לא רק מופע של זמרים ושחקנים - חרדים כמובן - על הבמה, אלא מקום כזה שהקביעות שלו היא "מושב לצים". למשל, מסעדה כשרה שבאים לשם כל מיני אנשים, ויש ביניהם גם לצים - אנשים שרגילים להקל ראש וללגלג על דברים שהם חשובים. אפילו אם הם לא באו לשם למטרה זו, הם רק קונים שם אוכל כשר ואוכלים אותו, המקום הזה הוא כבר "מושב לצים". ואשרי האיש שמחליט לא לשבת שם, אלא ללכת הביתה ולאכול משהו מהמקרר במקום זאת!

הליצנות המותרת

אדרבא משום כחה הגדול של ליצנות, אמרו חז"ל "כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבודה זרה" (מגילה כה:). הליצנות היא אחד האופנים היעילים ביותר למלחמה בהשפעות זרות, ללעוג להם ולבטל אותם. מסעדות, למשל. התאוה לאכול במסעדה מגיעה מתרבות הגויים. היא טעם נרכש, זה לא משהו שהיינו נהנים ממנו בלי השפעה זרה. האמת היא שלאכול במסדה זה דבר טפשי ומגוחך. אבל מי שיאמר דברים כאלה מחוץ לבית מדרשנו, הוא ייחשב למשוגע! אבל "מוטב לי להיקרא שוטה כל ימי ולא ליעשות רשע שעה אחת בפני המקום" (עדויות ה, ו).

וזה לא רק במסעדה, אדם יושב ב"קידושא רבה" אחרי התפילה בבית הכנסת, וכולם מדברים סביבו. על מה הם כבר מדברים? אפילו אם זה לא לשון הרע או שאר דיבורים

ומושפע מהמחשבה. השכל מושפע מאד מאד מגורמים חיצוניים, יותר מהמכניקה העדינה ביותר שיש. כל מילה, כל מראה, כל רעיון - נדבק במחשבה כמו דבק "שלוש שניות". כידוע, רבי יהודה הלוי בספר הכוזרי נזהר מאד בכתיבתו, אין שם מילה מיותרת. ודאי שלא סתם מליצות וגוזמאות. אז בואו נראה מה הוא כתב בנושא זה. ריה"ל מדבר על שירי עגבים שאדם שמע בנערותו, והוא כותב "לא תתכן עליהם התשובה" (ג ה). אי אפשר לתקן את הפגם הזה ע"י תשובה! אפשר לצום ולהתחרט חרטה עזה עם דמעות שליש, אבל אי אפשר להוציא את אותם השירים מן המחשבה.

אין הכוונה שאלו דברים שהאדם חושב עליהם כל הזמן, ייתכן שהם יצאו מהכרתו מכבר. אבל הם נמצאים במוחו היכן שהוא, כל עוד הוא חי הם חלק מאישיותו, חלק ממנו.

כשמישהו פותח את הפה לידנו, וזה לא משנה אם הוא מדבר אלינו או לא - המילים שהוא משמיע נחקקות בליבנו לנצח. אין דרך להתפטור מהם. אפשר לשכוח אותם, אבל הם נמצאים במעמקי תת ההכרה לעולם. והם לא סתם שוכבים שם כמו ערימת גרגרים בקן נמלים, אלא הם פועלים שם, ומשפיעים על כל המחשבות והרגשות שלנו. לא לחינם אנו מבקשים כל יום בתפילתנו "ה' אֱלֹקֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל אֲבֹתֵינוּ שְׁמְרָה זֹאת לְעוֹלָם לְיִצְרַר מַחְשְׁבוֹת לְבָב עִמְךָ וְהִכֵּן לְבָבְךָ אֱלֹהֵינוּ" (דה"י כט יח).

ובסלבודקא שמעתי ממורי ורבי הגרי"א שער זצ"ל, שהדברים האלו מלווים אותנו גם בעולם הבא. גם אם אתה צדיק אמיתי ותלמיד חכם גדול, השכל שלך, האישיות שלך - הוא הדבר היחיד שתיקח עמך לעולם הבא. "כִּי מִמֶּנּוּ תוֹצְאוֹת חַיִּים". מהשכל יוצאים כל התוצאות של החיים, בעולם הזה ובעולם הבא.

אֲשֶׁרִי נְשׁוּי פֶשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה

אין כוונתי לומר שאי אפשר לעשות תשובה על החטא - על העבירה אפשר לחזור בתשובה, ולתקן אותה. "לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, אשריו לאדם שהוא גבוה מפשעו ולא פשעו גבוה ממנו" (בר"ר כב), אדם יכול להיות "גבוה מפשעו" אפשר להוסיף שכבה של קדושה מעל הטומאה, ועוד שכבה ועוד שכבה, וכך לכסות את הטומאה והלכלוך, ואם מוסיפים מספיק קדושה - הלכלוך נשאר קבור תחתם.

אבל היסוד נשאר, מה שנכנס לשכל - נשאר שם לנצח. עלינו להוסיף עוד ועוד קדושה לשכלנו, עוד תורה ועוד תורה, עוד מחשבות קדושות ועוד רעיונות והשגות של אמת, וכך נכסה ונקבור את כל השטויות והלכלוך שמוצאים את דרכם אל תוך מחשבתנו.

ואחרי הכל, זה עדיין שם, השכל לא קדוש וטהור כמו שהיה לפני כן, לכן הדבר החשוב ביותר הוא לשמור שלא ייכנסו הדברים האלה למוח מלכתחילה.

הרעלה במרחב הציבורי

ישבתי פעם בגן ציבורי, ועל ספסל מאחורי ישב אדם ודיבר עם אדם אחר. והוא אמר לו דברים מטופנים כ"כ, שתצילנה האזניים. קמתי והתרחקתי מהמקום מיד, אבל לצערי כבר היה מאוחר מידי. אינני יכול לשכוח את הדברים שכבר שמעתי, הם עדיין במחשבת.

להשמר מהחברה!

אם אתם רוצים להצליח באמת בעבודת ה', אתם צריכים להימנע כמה שיותר, כמה שרק אפשר, מחברת אנשים. לא רק מאלה שכולם מבינים שהם "לצים", אלא מכל האנשים. לפי זה "אשרי האיש... ובמושב לצים לא ישב" - הפשט הוא, וזהו פשט אמיתי - שלא ישב בחברת אנשים. לא מקיימים מגע עם בני אדם אם לא צריכים. כי איננו רוצים להינזק מהבינוניות של החברה שסביבנו.

כמובן, תלוי מי הוא ה"איש" ומי הם ה"סביבה". לשיבה, לכולל, לבית הכנסת - צריך להגיע, כי בלי חברה טובה האדם לא יהיה כלום. רוב בני האדם מתעלים כשהם נמצאים בחברה טובה.

אבל אפילו במקומות הטובים האלה, חייבים לזכור שאסור להיות מוגבלים בידי הרעיונות המקובלים בציבור, כי אנו רוצים לעלות למדרגות נישאות הרבה יותר מהמוצע בציבור. מה שצריך - ללמוד בחברותא, לשמוע שיעורים, אפילו מה שצריך לדבר בשביל הפרנסה, כל מה שצריך בשביל לחיות חיים נורמליים - את זה עושים. שיחות עם בני המשפחה ועם השכנים, וכדומה.

אבל כל מה שמעבר לנצרך באמת, כשמגיעים לשלב בעבודת ה' שנדרש מאיתנו לעלות מעבר למה שמרגילים לראות - צריך להימנע מחברתם של בני אדם. צריך לחיות לעצמנו, חיים עצמאיים. מסופר על הגאון מוילנא שעוד לפני בר-המצווה שלו הוא התחיל לעשות דברים מעצמו. אתם אל תעשו כך, זה לא בשבילכם. אבל נלמד מכאן את היסוד, את הרעיון של להתרחק מן ההרגל והמקובל. רק כך גדלים.

אנשים נהיים גדולים ע"י שהם לא שומעים לסביבה שלהם. במידה מסוימת צריך להיות עצמאיים מכל מי שסביבנו. להיות מוכנים לתת מחסום לכל מה שהסביבה מכניסה לשכלנו העדין והרגיש. צריך להשתמש בשכל ישר כדי לראות את הריקנות של הסביבה, ולא לתת לה להיכנס לראש.

עכשיו אנו מבינים את הסיבה שדוד המלך פתח את ספרו במילים האלה. "אשרי האיש" אין פירושו שהוא "בר מזל", כמו אחד שיש לו מספיק כסף לשלם שכירות. או אפילו אחד שיש לו בית נופש בהרי האלפים. לא, לא. אלו המילים ראשונות בכל ספר תהלים! ההקדמה לכל העניינים העצומים המדוברים בו! "אשרי" הכוונה שהוא האדם המאושר ביותר בעולם, זה שניצל מהשפעות רעות על שכלו! כי בלעדי הצעד הראשון הזה של ההיפרדות מן העולם, אי אפשר להשיג את כל ענייני קרבת ה' שבספר הקדוש הזה.

תתייחדו עם הקב"ה

אז מה עושים? היינו צריכים לברוח לערות ולחיות שם כמו נזירים, אבל לא נצליח לשרוד שם את החורף... ומלבד זאת, יש לנו משפחה לטפל בה, ועוד מחויבויות שונות. אז אומר לכם עצה מבעל ה"חובות הלבבות".

יש רק דרך אחת: לעצום את העיניים, ולשכוח מהסביבה. לדמיין שאנו לבד, שאין אף אחד מסביבנו, ולדבר עם ה'. "וְהִצָּנַע לְכַתֵּם עִם אֱלֹהֵיךָ" (מיכה ו ח), ללכת עם ה' לבד, בלי

אסורים, אבל כמעט תמיד הם מדברים שטויות, דברים בטלים. אז בזמן שאתה מעמיס את מערכת העיכול שלך בכל מיני מאכלים "בריאים", את מעמיס גם את השכל שלך בערימות של אשפה. ההבדל הוא שהזבל במעינים יצא מן הגוף בסוף, אבל הזבל שבשכל נשאר שם לנצח. כך מלמד אותנו רבינו בעל ה"כוזרי".

צריך להיזהר לא להכניס עיתונים הביתה. גם העיתונים החרדיים מלאים בזבל. דף אחרי דף של שטויות כאלה, ושטויות כאלה. כל העיתונים האלה הם "שכן רע", רק שכאן השכן הוא לא מישהו שמתגורר רק מעבר לקיר המשותף, אלא אתה בעצמך משלם עליו שיבוא לביתך, אתה מכניס אותם לתוך הסלון שלך ונותן לאשתך וילדיך להכניס אותם לתוך הראש שלהם.

לץ לא מחשיב עבודת ה'

ובנוגע ללצים, אלמד אתכם עכשיו חידוש ששמעתי מרבותי. מי שרוצה באמת להיות קרוב לה', מי שרוצה באמת לנצל את זמנו כאן בעולם כדי להשיג שלמות - צריך להבין, שבמידה מסוימת, הרבה האנשים שנמצאים סביבו הם לצים. "לץ" הוא כל מי שלועג לרוממות ומבטל את חשיבותה, כל מי שלא מכיר בגדלותו של מי שגדול ממנו, אלא הוא מחשיב אותו כ"קיצוני" מדי, או "פרומער" - הוא עצמו "לץ".

אצל ה"לץ" השאיפה לקרבת אלוקים תמיד תיחשב לשיגעון, "מִשְׁגָּע אִישׁ הָרוּחַ", אומר הנביא הושע (ט ז). "רְשָׁע מִהוּ הוּא אוֹמֵר? מִהוּ הָעֶבְדָּה הַזֹּאת לָכֶם? לָכֶם - וְלֹא לוֹ", לא מדובר כעת ברשע שנמצא לגמרי מחוץ לעבודת ה', אלא אפילו בכזה שבסך הכל נמצא דרגה אחת פחות בסולם, אבל הוא אינו מעריך רוממות שהוא רואה אצל אחרים, ולכן הוא מואס ולועג לאלו שיותר ממנו. ולכן, בנוגע לעבודת ה' שלי, איש זה הוא "לץ". לפי דרגתו בעבודה הוא אינו לץ כלל, אבל עבורי הוא לץ מסוכן. והאמת היא שבמידת מה כל העולם סובלים ממידה זו, כי למרות שחכמתם מרובה מעשיהם מועטים, ובזה הם מבטלים את חשיבות דרגת עבודת ה' שהם השיגו ויכלו להבין אותה, והם לא מגיעים לדרגות שהם יכולים בעבודת ה'.

אתן לכם דוגמא: אנשים, גם הטובים שבהם, אינם מעריכים מספיק את חסד ה' שהם רואים בעיניהם שמורעף עליהם בכל שעה. אולי הם יאמרו "איזה מזג אוויר יפה, ברוך ה'! שמיים כחולים, פריחה יפה בכל מקום, אוויר רענן, איזה יופי!" אבל הם הולכים רק עד נקודה מסוימת בהכרה שלהם, ולא יותר. ומי שהולך קצת יותר מהם, נחשב בעיניהם למשוגע.

אם תביטו בתפוז ותאמרו שאפשר ללמוד על הקב"ה מכך שהקליפה צבועה בכתום רק מצד אחד, הם יחשבו שאתם משוגעים. תשאבו אהבת ה' ממראה של גרעין תפוח או פרח יפה - "תגיד, השתגעת? מה אתה מבזבז את זמנך על דברים כאלה? לך ללמוד תורה!" ממש "מִשְׁגָּע אִישׁ הָרוּחַ". אז אם אתם רוצים להתקדם להיות גדולים וטובים באמת בעיני ה', צריך להפנים שהאנשים שסביבנו, ואני מדבר על הטובים שבהם, הם במידת מה לצים שצריך להזהר מהם.

הארות על הפרשה

מתוך ספר דור דעה [באנגלית]-פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

"וַיַּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל ה' אֵל תִּפְּן אֶל מִנְחָתָם" (טז, טו) לכאורה בקשה זו נראית מיותרת לחלוטין. וכי מדוע שה' יכבד את מנחתם של אותם שמרדו במשה משרת ה'? אכן, עלינו לציין אף זאת, שלא נאמר כאן הביטוי "וַיִּקְצַף", משום ש"וַיִּקְצַף" הוא ביטוי לכעס עצום כדוגמת "הקצף אשר על פני המים" שאותו הציג משה לעיני כל (ראה במדבר לא, יד). אולם "וַיַּחַר" הוא ביטוי לחרון אף נורא ואמיתי, שהרי אותם שהתנגדו לו היו אנשים גדולים, בעלי שיעור קומה ומעשים טובים. ולכן, משה אכן נתיירא שמא יפנה ה' אל מנחתם ויקבלה. אנו רואים שקרח ועדתו היו אנשים גדולים, בעלי שיעור קומה.

וכאן למדים אנו לקח בעל ערך שלא יסולא בפז: שלא כפי שחושבים רבים, שאם יציגו לפנייהם ראיות של אמת, אם עיניהם תחזינה בניסים גלויים, לבטח יהיו צדיקים גמורים. הנה כאן רואים אנו שנסיון קשה יותר ממבחן האמונה בה' ובהנהגתו את חיי בני האדם, הוא הנסיון הניצב בפני האדם להתגבר על מדותיו ותכונותיו, כמו הקנאה ושאירת הכבוד. קרח ראה את כל הנסים, אף הוא עמד על שפת הים ושר בצוותא עם העם כולו, ובהר סיני גם הוא שמע את קול ה' וקרא בקול עם כלל ישראל: "נעשה ונשמע!" לא האמונה עמדה אצלו למבחן, ולא בזאת היה הנסיון שלו, כי אם במדת הקנאה ובשאירת הכבוד: זה היה המכריע.

"וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: הֲנִי גֹעֲנוּ, אֲבָדְנוּ, כָּלֵנוּ אֲבָדְנוּ?" (יז, כז)

אכן היתה זאת שאלה רצינית וראויה להישאל. לא היה עוד דור, לפניו או לאחריו, שהיה בקשר כה קרוב של השראת השכינה, ובעל הכלים לעבוד אותו ית' כפי שהיה דור המדבר. ובדיקו למען תכלית זו היה זה הכרחי להשאיר את בני הדור ההוא למשך ארבעים שנה במדבר. קירבתם אל המשכן, נוכחותו של ה' והשראתו ביניהם כתוצאה מהשפעת המשכן, והקדושה הגדולה כל כך שבאה על ידי העם הקדוש והמאוחד כל כך בשלמותו: כל זה גרם לכך שתהא עליהם אחריות עצומה וכבדה שאמורה היתה לעוררם להשיג יותר דעת ה' ומתוך כך יזכו ליותר הערכה ויראת כבוד לה'.

אכן, כאשר לא מושקע מאמץ כדבעי, אם מאמץ הולם לא ניתן, אזי קירבה שיש עימה קלות דעת מעצימה את ההתייחסויות המזלזלות של חוסר אכפתיות וחוסר כבוד. בני ישראל שאפו, ללא ספק, לקיים ולממש את הערך הנשגב של כבוד והערכה לכל דבר שבקדושה. הם חוו את מעמד הר סיני, בו הוזהרו באופן חמור שלא להתקרב קרבת יתר מדי. אלא שכעת, לאחר סופו הנורא של קרח ומותם של מאתיים וחמשים אנשיו (טז, לה) ולאחר אותה מגיפה מחרידה (יז, יא), איבד העם את בטחונו ביכולת שהיתה לו לנצל כראוי את הקירבה שלהם להשראת השכינה ולמקדשו. ועם זאת, כל הפרשה הזאת ולקחה היא חלק מאותה שלימות שה' העניק לעמו הנבחר, לירא את ה' ביותר, ולכל הדורות אשר יקראו את התורה. לנצח מחוייבים אנו להוקיר את דור המדבר הזה, משום שהנסיונות שלהם וסבלותיהם מספקים לנו לכל הדורות העתידיים לקחים של יראת ה' ומורא מקדשו.

שאף אחד יידע. וכי יש דבר נפלא יותר מזה? ככה מתרחקים מההשפעה של כל השכנים הרעים. אפשר לעשות כך גם כשנמצאים באוטובוס עמוס באנשים. עוצמים עיניים ומתייחדים עם הקב"ה. אתה לבד ביער, רק אתה והוא! אין אף אחד מסביבך. אתה אומר לקב"ה, "ה', אני אוהב אותך. אני מקדיש את חיי לך. בבקשה הדרך אותי, הצליחני, ושמור עלי".

והעיקר הוא לשמור את מה שנכנס למוחנו "מכל משמר". הרבה פעמים חייבים לשבת עם אנשים, חייבים לשבת עם הקרובים, עם הילדים. "ומבשרך אל תתעלם". אבל אפשר לאבד הכל כשיושבים עימם במשך שעות, ועוסקים בשטויות. אז מה עושים? אם אנו רוצים שייצא ממנו משהו, חייבים להיות כל הזמן על המשמר. מה נכנס לתוך השכל שלי, הדבר היקר ביותר שיש לי? כי מה שנכנס יישאר שם לעולם.

האור הנפלא של העיר

פעם הלכתי ברחוב כאן בברוקלין, ושמעתי שתי זקנות מדברות. את מהן אמרה לחברתה, "האור כאן בעיר הוא נורא. אוי, האור המזוהם של העיר". הדברים נכנסו לאזני, וזעזעו אותי.

כי האור כאן אינו נורא כלל וכלל. כמה פעמים אמרתי כאן את דברי חז"ל על הפסוק "כָּל הַנְּשָׂמָה תִּהְיֶה לְךָ הַלְלוּיָהּ" - על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה". ואמר לי מורי ורבי הגרי"א שער זצ"ל, שהכוונה כאן להלל שלם, לא חצי הלל! הלל שלם על כל נשימה! התבוננתי בדבריו של רבי במשך שנים, ועוד לא זכיתי לקיימם. אני עוד לא הספקתי להודות ל' על הנשימות של יום אחד בחיי.

והנה מגיעה הזקנה הנרגנת הזו, שרוב חברותיה כבר אינן נושמות כלל, ומתלוננת על האור! אז אתם חושבים שבגלל ששמעתי את ההיפך מרבי היקר שנים רבות קודם, לא יהיו לדבריה השפעה עלי? לא ולא! באותו רגע היא היתה ה"שכן רע" שלי. אוי למי שמדבר כך על האור הנפלא של ה', ואוי לאיש הזקן ששומע אותם! אוי לרשע, ואוי לשכנו!

צריך להילחם בדברים שכאלה עם כל החכמה. אומר לכם מה אני עשיתי: ברגע שהגעתי הביתה, הכנסתי פקק בכיור ומילאתי אותו במים עד למעלה, ואז הכנסתי את ראשי למים וספרתי עד שלושים. ואז הוצאתי את הראש מהמים ולקחתי נשימה עמוקה, ארוכה ועסיסית מהאור הנפלא של ברוקלין! נסו זאת גם אתם, ותראו כמה טעים ונפלא האור ה"מזוהם" שלנו. הוא תמיד נפלא, אלא שאף פעם לא שומעים אף אחד מדבר עליו כך. אם כן, בשבילנו - הם "שכן רע", כולם. אני יודע שעבור רוב היושבים כאן כל מה שדיברתי הוא בזבוז זמן, אבל יש מיוחדים שיפיקו מהם תועלת, ובשבילם אני מדבר. תמיד יש אנשים שרוצים לבלוט לטובה בעיני ה' מכל ההמון, והם הקרקע הפורייה שהדברים יכולים לגדול עליו ולהצמיח פירות.

בואו נשמור מכל משמר על עצמנו, על שכלנו, על עתידנו. בואו לא נהיה כמו דתן ואבירם, שאבדו רק בגלל שהיה להם שכן רע. נעמוד על המשמר נגד כל ההשפעות החיצוניות, ולא נרפה לרגע משמירה זו. "מְכַל מְשֻׁמֵר נֶצַח לְבָנָי מִמְּנוּ תוֹצְאוֹת חַיִּים!"

שבת שלום ומבורך!

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

חז"ל לימדו: "אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע", (מגילה כח.) מה טעם האיסור הזה?

תשובה:

כשאדם מסתכל בפניו של רשע, הוא עצמו הופך להיות רשע. ואני אגיד לך למה. אנו מושפעים מאנשים שאנו פוגשים, כל פגישה בין שתי אנשים יש בה חוויה אישית כפולה גלויה וסמויה - והסמויה גדולה מהגלויה. אחת ההשפעות הכי חזקות שמתבטאות מהאדם היא צורת ההבעה ומבט הפנים שלו, תואר ה"פנים" של האדם הוא גם תואר ה"פנים" של אדם, הפנים הם כמסך שמקרין החוצה את כל מה שרשום בנפשו פנימה. כל מי שמביט בפני אדם, אפילו אם בשכלו הוא לא מרגיש ממש בכך, נפשו העדינה כן מרגישה ומושפעת מכך. כשאדם מסתכל בפני רשע נפשו מתלכלכת מהרשע שהיא רואה.

אולי בשכלך אינך מזהה על פניו את הרשע הזה, אולי לא תבחין בזה, הוא אפילו נראה לך אדם נחמד, אבל הרשעות רשומה על פניו. וכשאתה מסתכל על פניו זה הופך להיות מוטבע על הנשמה שלך. זה כמו לשים את היד על צבע טרי - מה שאתה רואה מוטבע על נשמה שלך.

וזה צריך להיות לימוד מאוד חשוב עבורנו. כל מה שאתה רואה וכל מי שאתה רואה - משפיע עליך. לא די בכך שאינך משתתף בפועל בדברים לא טובים שנעשים בסביבתך, אלא אל תסתכל על דברים לא טובים, ולא על אנשים שעושים דברים לא נכונים, ככל האפשר הימנע מקבלת שום השפעה ורושם של דברים שגויים על נשמה שלך. וזהו אחד מהטעמים שאמרו חז"ל "כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין" (ברכות סג.) כי גם הראייה בקלקולה ובחטאה, משפיעה לרעה על האדם.

אני רוצה לומר לך משהו נוסף. ה' לא אוהב את הרשעים. הקב"ה שלח את האדם לעוה"ז למטרה מסוימת, "הושם האדם בזה העולם בתחלה, כדי שעל ידי האמצעים האלה המזדמנים לו כאן יוכל להגיע אל המקום אשר הוכן לו, שהוא העולם הבא, לרוות שם בטוב אשר קנה לו על ידי אמצעים אלה" (מס"א א). אבל הרשע עסוק בסיכול של מטרתו שלו בחיים, ולא די לו בזה אלא הוא עסוק גם בהרס של מטרתם של אחרים בחיים. וה' נגעל מזה. בנוהג שבעולם, כשמישהו חש גועל ממישהו אחר, אם אתה באמת נגעל ממנו, אתה אפילו לא רוצה להסתכל על אותו אדם. ובדוגמה לזה גם ה' לא רוצה להסתכל על הרשעים. ואם אתה הולך בדרכי ה', גם אתה נגעל מהרשע והתנהגותו, ואתה אפילו לא רוצה לראות אותו. אתה לא רוצה להסתכל על הפרצוף שלו. וגם זו סיבה שאנחנו לא מסתכלים על הפנים של רשע.

"ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבדתם אשר הם עבדים וכו'" (יח, כא)

חלף ("חילופין") הוא הסיבה לאותו תשלום שכל ישראל נותנים ללויים בעבור עבודתם. כל אדם מישראל מרויח מאותה עבודה של הלויים, באשר הלויים עבדו עבור כל אחד ואחד מישראל. הגם שהרווח שהרויחו בני ישראל מעבודת הלויים איננו רווח מוחש וגלוי באופן גשמי, אכן עבודתם מביאה גם לכל הרווחים הגשמיים כמו גם לרווחים שברוח. מדוגמה זו למדים אנו גם את ההכרח לתמוך באותם המקדישים את חייהם ללימוד התורה, וממש כפי שהלויים ראוים לתמיכה של כל ישראל, אף כך ראוים לומדי התורה לתמיכתו של כל אחד ואחד (רמב"ם, הל' שמיטה ויובל פי"ג ה"ג). על הלויים נאמר: "וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרְתוֹ וְאֶת מִשְׁמֶרֶת כָּל הָעֵדָה" (ז, ג) וְאֶת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ג, ח), שמשמעותו שהם מילאו את התפקיד שבעצם היה מוטל על כל העדה ועל כל בני ישראל לשמור את הקדושה של המקום המקודש וכליו. מאחר שהלויים משמשים בכך כשליחים של האומה כולה, ראוים הם להיות נתמכים בקבלת המעשר מכל בני הדור. בדומה לכך, לימוד התורה "יומם ולילה" (יהושע א, ח) הוא חיוב על כל האומה כולה (שם), ועל כן אותם המקדישים את כל חייהם ללימוד התורה מסייעים בכך לכל העם כולו להיפטר ממחויבותם, ולכן גם הם "שומרי משמרת בני ישראל" וראויים לתמיכה "חלף עבודתם". אם יבוא מאן דהוא ויאמר: "מאי אהנו לן רבנן? לדידהו קרו, לדידהו תנו" (סנהדרין צט, א) נחשב הדבר לאפיקורסות, וכמי שמגלה פנים בתורה שלא כהלכה (שם) לפי שמעלתם ומצוינותם של לומדי התורה מוסיפה ותורמת למעלתם של כלל ישראל.